

Vanhuspalvelulain muutos – StV kuuleminen 21.10.2024

21.10.2024

HYVINVOINTIALA HALI RY

TEHTÄVÄT

EDISTÄÄ jäsentensä tavoitteita ja toimintaedellytyksiä.

NEUVOTTELEE alan yleissitovat työehtosopimukset.

VALVOO jäsentensä yhteisiä etuja ja neuvoo työoikeudellisissa ja elinkeinopolitiikan kysymyksissä.

JÄSENET

- 1 500 jäsenyritystä ja -järjestöä
- Jäsenet työllistävät yli 100 000 sosiaali- ja terveysalan ammattilaista
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen

TOIMIALAT

HALIN JÄSENET tuottavat palveluita vauvasta vaariin seuraavilla toimialoilla:

☒ Kotipalvelut	☒ Terveyspalvelut	☒ Ensihoito
☒ Ikäihmisten hoivapalvelut	☒ Suun terveydenhuolto	☒ Lastensuojelu
☒ Vammaisten palvelut	☒ Kuntoutus	☒ Järjestötoiminta

HALIn tavoitteena on turvata kaikille suomalaisille oikeus hyvään hoitoon ja hoivaan. Asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta.

Lausunnon pääkohdat

- **Lainsäädännön ennakoitavuus**
- **Riittävänä pidettävä henkilöstömitoitus**
- **Henkilöstön saatavuus**
- **Lain toimeenpano**

Lainsäädännön ennakoitavuus

- Vähimmäishenkilöstömitoitusta koskeva säännös säädettiin v.2020 tulevaksi voimaan asteittain siten, että täysimääräinen 0,7 työntekijää/asiakas vähimmäismitoitus tulisi voimaan 1.4.2023. Sittemmin siirtymäaikaa on sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön saatavuuden haasteitten takia pidennetty siten, että vähimmäismitoitus 0,7 työntekijää asiakasta kohti tulisi voimaan 1.1.2028.
- Nyt valiokunnassa käsiteltävänä olevassa esityksessä ehdotetaan vanhuspalvelulakia jälleen muutettavaksi siten, että mitoituksen tulisi olla pysyvästi vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohden 1.1.2025 lähtien.
- Lainsäädännön ennakoitavuuden näkökulmasta **on ongelmallista, että varautumista ja resursseja vaativia uudistuksia perutaan jo ennen niiden voimaantuloa.**
- Erityisen haastavaa on, jos lainsäädäntöä, joka on vastannut tavoitteisiinsa ja ohjannut kehitystä toivottuun ja tavoiteltuun suuntaan, äkillisesti muutetaan jo voimaan astuneen mitoituksen osalta.
- Ikäihmisten palveluihin on tulevana vuosina välttämättä investoitava: tilastokeskuksen väestöennusteiden mukaan tulevan 10 vuoden aikana 85 vuotta täyttäneiden määrä Suomessa lähes kaksinkertaistuu nykyisestä.

Lainsäädännön ennakoitavuus

- Hyvinvointialueiden laatimat suunnitelmat talouden tasapainottamiseksi nojaavat vahvasti palvelurakenteen muutokseen ikäihmisten asumispalveluissa siten, että ympärivuorokautisen palveluasumisen peittävyys laskisi.
- Myös lakiesityksen perusteluissa todetaan, että henkilöstön riittävyyttä on turvattava palvelun rakenteen keventämisellä. Palvelun keventäminen toteutetaan lakiesityksen perusteluiden mukaan lisäämällä yhteisöllistä asumista nykyisestä noin 5000 asukkaasta 17000 asukkaalla. Lakiesityksen vaikutusarvioinnissa on oletettu, että **noin 12% ympärivuorokautisista asukkaista siirtyisi yhteisölliseen asumisen** piiriin ja että THL:n arvion mukaan jopa 25% ympärivuorokautisista asukkaista voisi sopia palveluntarpeensa perusteella yhteisölliseen asumiseen.
- Mikäli 12-25 % ympärivuorokautisten asumispalveluiden asukkaiden hoidon vaativuus on alhaisempi kuin lakiesityksessä ehdotettu 0,60, ja heidät siirretään kevyempiin palvelumuotoihin, jäljellä olevien ympärivuorokautisten asukkaiden keskimääräinen hoitoisuus nousee nykyisestä, ja palveluntarpeet (sekä kustannukset) myös yhteisöllisessä asumisessa kasvavat.
- Valvontaviranomaisten havaintojen perusteella ympärivuorokautiseen palveluasumiseen pääsyn kriteerit ovat tiukentuneet, ja sinne ohjautuvat asiakkaat ovat palvelun piiriin tullessaan entistä huonokuntoisimpia.

Riittävänä pidettävä henkilöstömitoitus

- Ehdotettu lainsäädäntö koskee erityisen haavoittuvassa asemassa olevia iäkkäitä henkilöitä ja heidän perusoikeuksiaan, mistä syystä toimeenpanosta vastaavien viranomaisten olisi ennen toimeenpanoon ryhtymistä odotettava, että lainsäädäntövaltaa asiassa käyttävä eduskunta on käsitellyt ja hyväksynyt säännökset.
- Laissa säädettyä henkilöstön vähimmäismitoitusta ei saa voimassa olevan lainsäädännön mukaan sellaisenaan noudattaa, **jos yksittäisen asiakkaan palveluntarve tai yksikön olosuhteet edellyttävät korkeampaa mitoitusta.**
- Myös ehdotetun uuden lain mukaan mitoituksen riittävyttä on arvioitava suhteessa asiakkaiden palvelutarpeisiin.
- Lakiesityksessä tunnistetaan mitoituksen laskemisen vaikutuksia perusoikeuksiin ja esimerkiksi siihen, onko mahdollista antaa asiakkaille riittävästi tukea heidän itsemääräämisoikeutensa toteuttamiseen.
- Vanhuspalvelulain muuttamista koskevan hallituksen esityksen perustelutekstien mukaan esitetty vähimmäismitoitus 0,6 ei riitä kaikissa yksiköissä vastaamaan asiakkaiden määrän ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelujen tarvetta.

Riittävänä pidettävä henkilöstömitoitus

- Kuvauksen mukaan uusi vähimmäismitoitus 0,6 riittäisi ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä perustarpeiden toteuttamiseen, ja sitä voidaan pitää riittävänä, jos asiakkaat eivät ole vaikeasti muistisairaita tai somaattisesti vaativahoitoisia.
- Iäkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaat tarvitsevat jo nykyisellään lähtökohtaisesti runsaasti tai erittäin runsaasti apua ja ohjausta päivittäisissä toiminnoissaan, ja asiakkaiden tarpeisiin nähden riittämätön henkilöstömitoitus voi lisätä muiden palveluiden tarvetta.
- Muutos vaikuttaisi hallituksen esityksen mukaan heikentävästi hoidon laatuun ja muun muassa mahdollisuuksiin tarjota asiakkaiden toimintakykyä ylläpitävää ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa.
- Kuitenkin, mikäli toimintakykyä ylläpitävää ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa ei voida tarjota, asiakkaiden palvelutarpeet todennäköisesti entisestään kasvavat.
- Henkilöstömitoitus, joka ei mahdollista näiden oikeuksien toteutumista, on näkemyksemme mukaan sekä voimassa olevan että esitetyn lain mukaan riittämätön.

Henkilöstön saatavuus

- Halin jäsenyritykset ovat useissa eri yhteyksissä tuoneet esiin, että nykyinen 0,65 henkilöstömitoitus on vaikuttanut positiivisesti henkilöstön työssä jaksamiseen, alan houkuttelevuuteen ja työvoiman saatavuuteen ikääntyneiden yksiköissä.
- Esitysluonnoksessa arvioidaan, että vähimmäismitoituksen pienentämisellä ja jo säädetyn 0,7 mitoituksen toteutumatta jättämisellä voi olla vaikutusta henkilöstön työtyytyväisyyteen ja motivaatioon. Hali on samaa mieltä arviosta.
- Hoiva-alalta ei ole esitetyn muutoksen myötä vapautumassa koulutettuja lähi- ja sairaanhoitajia muihin sote-palveluihin, sillä asukkaiden hoitoisuuden kasvun myötä vaativassa työssä jokaista hoitajaa ja heidän osaamistaan tarvitaan.
- Uhkana sen sijaan on, ettei hoitajien työaika kohdennu heidän osaamistaan vastaaviin työtehtäviin, mikäli hoiva-avustajien osuutta ja määrää hoivassa vähennetään.
- Hoiva-avustajat ovat hoivassa arvokkaita osaajia, mutta tätä tarvetta ei ole vielä tunnistettu tai ymmärretty hyödyntää muissa sote-palveluissa. Mitoituksen lasku ei siis vapauta henkilöstöä soten muihin toimintoihin, mutta laskun myötä ala voi menettää osaajia. Tämä voi johtaa kokonaisen, koulutetun työntekijäryhmän työttömyyden kasvuun.

Lain toimeenpano

- Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025, mutta sen toimeenpano on jo aloitettu usealla sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä vastaavalla hyvinvointialueella.
- Hali on vetoomuksessaan 8.10. esittänyt sosiaali- ja terveysministeriölle sekä ministerille, että hyvinvointialueita ohjattaisiin pitäytymään lain toimeenpanosta, kunnes eduskunta on hyväksynyt säädökset.
- Yksityisiin palveluntuottajiin kohdistuu tällä hetkellä suoria vaatimuksia ryhtyä toimenpiteisiin nykysopimusten tarkistamiseksi tulevan mitoituksen mukaisesti ja henkilöstöjärjestelyjen aloittamiseksi.
- Ympäri vuorokautisen hoivan yksiköistä 94% täyttää 0,65 mitoituksen, ja 43% täyttää jo 0,7 mitoituksen
- Manner-Suomessa 1802 ympärivuorokautisen palveluasumisen ja pitkäaikaisen hoivan yksikköä (Lokakuu 2023). Asiakkaista noin puolet (52%) asui yksityisessä hoivayksikössä.
- Vanhuspalvelulain muuttamista koskevan lain on esitetty tulevan voimaan hyvin pian hyväksymisen jälkeen ja on ymmärrettävää, että joitain toimeenpanoa valmistelevia toimenpiteitä tehdään jo ennen, kuin eduskunta on hyväksynyt lain. Perusteltua ja tarpeellista valmistautumista olisi esimerkiksi keskustelu siitä, miten hyvinvointialueet osana omaa valvontaa varmistavat, että henkilöstön vähimmäismitoituksen muutoksesta huolimatta mitoitus edelleen vastaa lain tarkoittamalla tavalla asiakkaiden palvelutarpeita, ja miten palveluntuottajat arvioivat mitoituksen riittävyyttä.

HYVINVOINTIALA HALI RY

Eteläranta 10,
00130 Helsinki
www.hyvinvointiala.fi

 Hyvinvointiala
 @Hyvinvointiala